

03.09.2024.

## **Atvasinātas publiskas personas Latvijas Valsts koksnes ķīmijas institūts ĒTIKAS KODEKSS**

Latvijas Valsts koksnes ķīmijas institūta (turpmāk – Institūts) ētikas kodekss (turpmāk – Kodekss) nosaka Institūta zinātnisko darbinieku (zinātnieki, zinātniskais personāls, zinātnes tehniskais personāls) un pārējo Institūta darbinieku (zinātni apkalpojošais personāls), kopā visu institūtā strādājošo darbinieku (turpmāk – kopā darbinieki, atsevišķi darbinieki) profesionālās ētikas pamatprincipus.

Kodekss attiecināms arī uz Institūta praktikantiem un pieredzes apmaiņas dalībniekiem.

Kodeksa mērķis ir sekmēt atvērtas, caurspīdīgas, labvēlīgas un atbildīgas vides veidošanu Institūtā un veicināt Institūta darbinieku darbību Latvijas valsts, sabiedrības un zinātnes labā.

Kodekss balstīts uz Latvijas Republikas Satversmes normām un citiem tiesību aktiem.

Kodeksa veidošanā izmantotas Latvijas Zinātņu akadēmijas Zinātnieka ētikas kodeksa normas, kā arī izmantoti citu Latvijas zinātnisko institūtu Ētikas kodeksu paraugi.

## Saturs

<b>1. Vispārējie principi</b> .....	3
<b>2. Zinātniskās darbības ētikas pamatprincipi</b> .....	4
<b>3. Zinātniskie rezultāti un publicēšanās</b> .....	5
<b>4. Ekspertīze un recenzēšana</b> .....	6
<b>5. Komunikācija</b> .....	7
<b>6. Vadības ētika</b> .....	7
<b>7. Pārkāpumu izskatīšana</b> .....	7
<b>8. Noslēguma jautājumi</b> .....	8

## 1. Vispārējie principi

Darbinieks, pildot amata vai darba pienākumus, ievēro šādus profesionālās ētikas pamatprincipus:

### 1.1 Godprātība:

- 1.1.1 darbinieks izvairās un nepieļauj citu personu aizskaršanu vai diskrimināciju sakarā ar dzimumu, rasi, etnisko piederību (t.sk. ādas krāsu, etnisko un nacionālo izcelsmi un tautību), vecumu, invaliditāti, reliģisko piederību, politisko pārliecību, nacionālo vai sociālo izcelsmi, mantisko vai ģimenes stāvokli, seksuālo orientāciju un citiem apstākļiem
- 1.1.2 darbinieks lemj un darbojas valsts un sabiedrības interesēs;
- 1.1.3 darbinieks amata un darba pienākumus pilda, veicinot sabiedrības uzticēšanos Institutam un atturoties no darbībām, kas varētu negatīvi ietekmēt Institūta autoritāti, reputāciju un darbības nozīmi;
- 1.1.4 darbinieks neizmanto ļaunprātīgi vai savā labā citu darbinieku nezināšanu vai kļūdas;
- 1.1.5 darbinieks godprātīgi izvērtē savu rīcību, uzklausa kritiku un labo savas kļūdas;
- 1.1.6 darbinieks izvairās no savu panākumu izcelšanas uz citu rēķina.

### 1.2 Taisnīgums:

- 1.2.1 darbinieks rīkojas taisnīgi, ievērojot personu vienlīdzību likuma priekšā, neizrādot labvēlību vai nepamatotas privilēģijas kādai no tām;
- 1.2.2 savas profesionālās darbības rezultātā saņemto informāciju darbinieks neizmanto savās interesēs;
- 1.2.3 darbinieks izvairās un nepieļauj citu personu aizskaršanu vai diskrimināciju sakarā ar rasi, dzimumu, vecumu, nacionālo, reliģisko piederību vai citiem apstākļiem;
- 1.2.4 darbinieks rīkojas profesionāli, ievērojot normatīvos aktus un vispārējos tiesību principus.

### 1.3 Cieņa un koleģialitāte:

- 1.3.1 darbinieku savstarpējo attiecību pamatā ir cieņa, izpalīdzība, sadarbība, uzticēšanās un atbalsts;
- 1.3.2 darbinieks apzinās, ka katra darbinieka uzvedība un rīcība veido kopējo Institūta tēlu;
- 1.3.3 darbinieks uz kļūdām darba procesā norāda personīgi, bez trešo personu starpniecības;
- 1.3.4 darbinieks izvairās no nekoleģiālām attiecībām — nekoncekvences, intrigām, garastāvokļa ietekmes, tenkām, nomelnošanas, liekulības;
- 1.3.5 darbinieks ciena savus kolēģus un viņu vēlmi nopietni un produktīvi izmantot darba laiku un netraucē citus ar savām privātām lietām;
- 1.3.6 darbinieks rūpējas par jauno kolēģu sekmīgu iekļaušanos Institūta darbā, neatsaka padomu;
- 1.3.7 darbinieks nepieļauj kolēģu pazemošanu, ignorēšanu vai cita veida kaitējumu kolēģu labsajūtai darba vidē un prestižam;
- 1.3.8 darbinieks ievēro vienlīdzības principus pret visiem tā padotībā esošiem kolēģiem.

### 1.4 Atbildība:

- 1.4.1 darbinieks amata vai darba pienākumus veic atbildīgi, izmantojot savas zināšanas, prasmes, iemaņas un darba pieredzi, lai sasniegtu profesionāli visaugstāko rezultātu;
- 1.4.2 darbinieks apzinās savas darbības vai bezdarbības sekas.

## **2. Zinātniskās darbības ētikas pamatprincipi**

- 2.1. Zinātniskajiem darbiniekiem jādarbojas saskaņā ar zinātnieka ētikas principiem, saistošiem tiesību aktiem, un starptautiskām cilvēktiesību normām, humānisma principiem, apzinoties, ka zinātne ir nozīmīga pasaules izzināšanas joma un kultūras sastāvdaļa.
- 2.2. Zinātniskais pētījums jāveic tā, lai pēc iespējas nekaitētu apkārtējai videi un cilvēkiem.
- 2.3. Institūta Zinātniskais darbinieks nedrīkst:
  - 2.3.1. iesaistīties zinātnisko problēmu risināšanā, ja nav nodrošināti zinātniskās pētniecības standarti;
  - 2.3.2. atbalstīt neatbilstošas kvalifikācijas personu iesaisti zinātniskajā darbībā;
  - 2.3.3. atbalstīt zinātnes izmantošanu populistiskiem vai demagoģiskiem mērķiem;
  - 2.3.4. savā zinātniskajā darbībā rīkoties pēc savtīgiem, nacionāliem, rases vai politiskiem kritērijiem;
  - 2.3.5. nepamatoti celt vai graut Institūta un citu zinātnisko darbinieku profesionālo reputāciju.
- 2.4. Zinātniskajam darbiniekam savā profesionālajā darbībā jāsiglabā, kritiska attieksme: fakti un pierādījumi jāvērtē augstāk par zinātnisko, sabiedrības vai politisko autoritāšu paustajiem uzskatiem.
- 2.5. Kritikā, diskusijās un polemikā zinātniskajam darbiniekam jāievēro vienlīdzības princips, nepieļaujot personīgu attiecību kārtošanu un kritizējamās personas kariķēšanu un noniecināšanu.
- 2.6. Zinātniskajam darbiniekam savā zinātniskajā grupā jāievēro demokrātijas normas un koleģiāls darbības stils.
- 2.7. Zinātniskajam darbiniekam ir jābūt atbildīgam pret Institūtu, kā arī pret pētījuma finansētāju, vienlaikus nodrošinot pētījuma datu objektivitāti un neatkarību.
- 2.8. Zinātniskajam darbiniekam ir morālas un juridiskas tiesības aizstāvēt savu atklājumu un izgudrojumu autortiesības.
- 2.9. Zinātniskajos pētījumos jāievēro cilvēka cieņas neaizskaramība, lai nenonāktu konfliktā ar humānisma principiem un starptautiskām cilvēktiesību normām.
- 2.10. Zinātniskajam darbiniekam jāievēro savai zinātņu nozarei specifiskās ētikas normas un normatīvo aktu prasības, jāseko šo ētikas normu attīstības tendencēm.
- 2.11. Zinātniskajam darbiniekam ir pienākums vērsties pret zinātnes sasniegumu nehumānu vai nekorektu izmantošanu, kas kaitē cilvēcei, informējot un brīdinot Institūta vadību, citus zinātniskos darbiniekus un sabiedrību par šādas rīcības sekām.
- 2.12. Zinātniskais darbinieks savā profesionālajā darbībā ir aicināts neveidot sadarbību ar valsti, kurām Latvijas Republikas spēkā esošajos normatīvajos aktos noteiktas starptautiskās un nacionālās sankcijas, pārstāvjiem un institūcijām. Ja sadarbību ar valsti, kurām LR spēkā esošajos normatīvajos aktos noteiktas starptautiskās un nacionālās sankcijas<sup>1</sup>, veic jau uzsākta

<sup>1</sup> <https://www.mfa.gov.lv/lv/sankcijas>

projekta sadarbības partneris no citas valsts, izvērtēt, vai sadarbības partneris ievēro starptautiski noteiktās sankcijas un vadīties pēc principa, ka nevar prasīt sadarbības partnerim ievērot ierobežojumus, kas nav spēkā viņa valstī. Vienlaicīgi sekot, lai sadarbības projekta ietvaros, kopā ar LVKĶI pārstāvjiem, radītie pētījumu rezultāti, dati, tehnoloģijas un produkti nav tieši (pētījumu rezultāti, dati, tehnoloģijas un produkti nav pieejami pirms ir publicēta zinātniskā publikācija) pieejami valstu, kurām LR normatīvajos aktos noteiktas starptautiskās un nacionālās sankcijas, pārstāvjiem

- 2.13. Zinātniskajam darbiniekam ir pienākums ievērot un izpildīt visas Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktās starptautiskās un nacionālās sankcijas.

### 3. Zinātniskie rezultāti un publicēšanās

- 3.1. Zinātniskais darbinieks nedrīkst falsificēt pētījumu rezultātus, tai skaitā neatbilstoši mainīt un/vai papildināt, izdomāt jaunus un neesošus, vai izlaist kādus no reāli iegūtajiem rezultātiem.
- 3.2. Zinātniskie darbinieki publicē pētījumu rezultātus un skaidrojumus atklātā, godīgā, pārredzamā un precīzā veidā.
- 3.3. Zinātniskajiem darbiniekiem jāpublisko savu pētījumu rezultāti, ciktāl to atļauj valsts tiesību aktos noteiktās datu aizsardzības un konfidencialitātes prasības un savstarpēji noslēgtā līguma nosacījumi, ņemot vērā starptautiskos un nacionālos tiesību aktus attiecībā uz datu aizsardzību un konfidencialitāti.
- 3.4. Kur iespējams, jāievēro FAIR principi (atrodams (*findable*), pieejams (*accessible*), savietojams (*interoperable*) un atkārtoti lietojams (*re-usable*)).
- 3.5. Nedrīkst slēpt publiskojamus rezultātus vai kavēt to publiskošanu, kuri kādam sagādā neērtības vai arī neatbilst darba hipotēzei.
- 3.6. Zinātniskie darbinieki ziņo par rezultātiem tādā veidā, kas ir atbilstošs jomas standartiem, un attiecīgā gadījumā tā, lai tos var pārbaudīt un reproducēt.
- 3.7. Zinātniskajam darbiniekam jānodrošina, ka zinātniskie dati par pētniecības rezultātu, kā arī saistītā informācija (piemēram, attiecīgie standarti, atsauces, marķējumi, ietekmes pētījumi) tiek sagatavota sabiedrībai skaidrā un saprotamā veidā.
- 3.8. Zinātniskie darbinieki ir pilnībā atbildīgi par publikācijas saturu, ja vien nav noteikts citādi.
- 3.9. Cita zinātnieka darba vai tā fragmenta izmantošana savos darbos bez atsauces uz autoru vai avotu kvalificējama kā plaģiāts un autortiesību pārkāpums.
- 3.10. Citu zinātnieku izteiktu ideju, konstatētu principu, likumsakarību, tendenču un faktu publicēšana savos darbos bez atsauces uz autoru arī ir klasificējama kā plaģiāts.
- 3.11. Savu iepriekšējo publicēto darbu atkārtota publicēšana bez atsaucēm uz tiem ir ētiski nepieņemama. Vienus un tos pašus zinātniskos datus var izmantot tikai tad, ja ir norādīts pirmpublicējums.
- 3.12. Ja pētniecības rezultāts ir vairāku zinātnisko darbinieku kopdarbs:
- 3.12.1. vienojas par autoru secību, atzīstot, ka autorība ir balstīta uz nozīmīgu ieguldījumu pētniecības plānošanā, attiecīgo datu vākšanā, rezultātu analizē vai interpretēšanā;
- 3.12.2. zinātniskā darba veicēji, pirms darba uzsākšanas vienojas par to, kā katra ieguldījums tiks atspoguļots – piešķirot līdzautorību vai pievienojot pateicību rakstā.

- 3.13. Jebkura kolektīvi veikta zinātniskā darba rezultātu publicēšana jāaskaņo ar projekta vai zinātniskās grupas vadītāju un visiem līdzautoriem.
- 3.14. Visi zinātniskās publikācijas autori uzņemas pilnu atbildību par publikācijas saturu, ja vien nav atrunāts citādāk.
- 3.15. Jebkura kolektīvi veikta zinātniskā darba rezultātu publicēšana jāaskaņo ar projekta vai laboratorijas vadītāju un visiem līdzautoriem.
- 3.16. Zinātniskie darbinieki atzīst citu autoru, tostarp līdzstrādnieku, palīgu un finansētāju, kuri ir atbilstošā veidā ietekmējuši ziņoto pētniecību, nozīmīgo darbu un intelektuālo ieguldījumu.
- 3.17. Publicējot pētījumu rezultātus, zinātniskajam darbiniekam ir jāiepazīstas ar izdevēja autortiesību politiku, lai izvairītos no to pārkāpumiem un iespējamām juridiskajām sekām Institūtam.
- 3.18. Sagatavoto publicējamo materiālu vienlaikus iesniedz tikai vienam izdevējam. Citā izdevniecībā var iesniegt pēc noraidījuma saņemšanas no pirmās izdevniecības.
- 3.19. Neatkarīgi no tā, vai zinātniskie darbinieki iesniedz publikāciju abonējamos izdevumos, brīvi pieejamos izdevumos vai publicē darbus kādā citā veidā, viņi ievēro tos pašus, iepriekš aprakstītos kritērijus.
- 3.20. Zinātniskajai grupai, pamanot, saprotot vai atklājot kļūdu publicētajā materiālā, ir uzreiz jāsaazinās ar izdevēju, lai novērstu iepriekš minēto kļūdu vai neprecizitāti. Kļūdas labošana jāveic saskaņā ar izdevēja norādījumiem. Nozīmīgu kļūdu gadījumā var nākties rakstu atsaukt un/vai aizvietot to ar labotu versiju. Aizvietotā vai labotā raksta pielikumā ir vēlams norādīt vai aprakstīt jaunās versijas izmaiņas salīdzinājumā ar pirmo versiju.
- 3.21. Zinātniskajai grupai ir jāizvērtē, vai viņu rezultātu izplatīšana valstī, kurām Latvijas Republikas spēkā esošajos normatīvajos aktos noteiktas starptautiskās un nacionālās sankcijas, zinātniskajos izdevumos vai konferencēs neveicina valsti, kurai Latvijas Republikas spēkā esošajos normatīvajos aktos noteiktas starptautiskās un nacionālās sankcijas, tās pārstāvju un institūcija uzturēšanu, atbalstīšanu un paplašināšanu un nerada reputācijas riskus institūtam.

#### **4. Ekspertīze un recenzēšana**

- 4.1. Zinātniskiem darbiniekiem ir nopietna attieksme pret savām saistībām attiecībā uz pētniecības kopienas, piedaloties ekspertīzē, recenzēšanā un izvērtēšanā.
- 4.2. Zinātniskie darbinieki – recenzenti un eksperti pārredzamā un pamatotā veidā recenzē un izvērtē dokumentus, nepieļaujot interešu konflikta situāciju.
- 4.3. Zinātniskais darbinieks nedrīkst būt par ekspertu gadījumos, kad ekspertēšana var radīt interešu konfliktu: kad lieta saistīta ar viņa paša, viņa radnieku, viņam tuvu stāvošu personu, viņa pārstāvošās iestādes/institūcijas ieinteresētību ekspertīzes neobjektīvā iznākumā.
- 4.4. Recenzija nedrīkst būt pavirša, nepamatoti labvēlīga vai nepamatoti nelabvēlīga.
- 4.5. Veicot ekspertīzi, nedrīkst izpausties eksperta personīgā attieksme pret ekspertējamā darba autoru psiholoģisku, ideoloģisku vai politisku motīvu dēļ.
- 4.6. Ja zinātniskais darbinieks veic eksperta pienākumus, tas ekspertīzes ziņojumu sagatavo, ņemot vērā zinātnes atzinumus attiecīgajā pētījumu laukā un balstoties uz savu kompetenci šajā jautājumā.
- 4.7. Ekspertīzes ziņojums tiek sagatavots atbildīgi un augstā kvalitātē, nodrošinot caurspīdīgumu un pamatojamību.

## 5. Komunikācija

- 5.1. Zinātniskajiem darbiniekiem jārespektē sabiedrības tiesības būt informētai par zinātnes sasniegumiem un jāvairo iespējas šīs tiesības īstenot, vēršoties pret sabiedrības maldināšanu, informācijas aizkavēšanu vai sagrozīšanu.
- 5.2. Savā pētnieciskajā darbībā zinātniskajiem darbiniekiem jāveicina konstruktīvs dialogs ar sabiedrību par zinātnes jautājumiem, kas satrauc sabiedrību attiecībā uz pētniecisko procesu un tā izmantojamību.
- 5.3. Zinātniskajiem darbiniekiem argumentēti jāvēršas pret pseidozinātniskiem apgalvojumiem, kas tiek piesegti ar zinātnisku frazeoloģiju.
- 5.4. Popularizējot savus zinātniskā darba rezultātus, zinātniskajiem darbiniekiem jāatturas no pašslavināšanas.
- 5.5. Zinātniskajiem darbiniekiem jāizmanto savas zināšanas, intelekts un autoritāte sabiedrības labā.
- 5.6. Zinātniskajiem darbiniekiem pēc iespējas jāpiedalās zinātnisko biedrību un asociāciju aktivitātēs.
- 5.7. Visu Institūta darbinieku pienākums ir nodrošināt labiem tikumiem atbilstošu komunikācijas stilu ar trešajām pusēm un sabiedrību kopumā.
- 5.8. Labiem tikumiem atbilstošs komunikācijas stils – pieklājīgs, lietišķs, tāds, kas negrauj Institūta reputāciju.
- 5.9. Komunikācijas normas ir attiecināmas uz visa veida komunikāciju ar trešajām pusēm un sabiedrību kopumā, tostarp mutiska, rakstiska privāta, rakstiska publiska komunikācija, t.sk., aktivitātes sociālajos tīklos.

## 6. Vadības ētika

- 6.1. Vadība sekmē profesionālas darba atmosfēras veidošanos Institūtā.
- 6.2. Vadība nedemonstrē savu varu, nepieļauj augstprātību un autoritatīvu vadības stilu.
- 6.3. Vadība atklāti un laikus informē darbiniekus par veicamajiem uzdevumiem, nepieļaujot informācijas kavēšanu, slēpšanu vai nepamatotu konfidencialitāti.
- 6.4. Vadība nepieļauj nekoncekvenci un novērš rupju, demagoģisku iejaukšanos profesionālajā darbībā un lemšanā, izmantojot varas mehānismu un tiesības.
- 6.5. Vadība atbalsta darbinieku iniciatīvu un priekšlikumus darba procesa un darba vides uzlabošanā un neuzskata to par savas kompetences apšaubīšanu.

## 7. Pārkāpumu izskatīšana

- 7.1. Izskatot jebkuru sūdzību par ētikas pārkāpumiem, Ētikas komisija vadās pēc sekojošiem principiem:
  - 7.1.1. sūdzības izvērtēšanas process tiek veikts pienācīgi un godīgi (vienlīdzīgi pret visiem), ievērojot nevainīguma prezumpciju;

- 7.1.2. pārkāpumā apsūdzētajam darbiniekam tiek sniegta detalizēta informācija par sūdzību un nodrošināta iespēja sniegt paskaidrojumus un pierādījumus;
- 7.1.3. sods par pārkāpumu ir proporcionāls pārkāpuma smagumam;
- 7.1.4. pārkāpumu izvērtēšanas procesi ir godīgi, objektīvi un konfidenciāli, lai aizsargātu iesaistītās personas.
- 7.2. Par būtiskākajiem pārkāpumiem: viltošana<sup>2</sup>, falsifikācija<sup>3</sup> un plaģiātisms<sup>4</sup>, Ētikas komisija, izvērtējot pārkāpuma sekas, sagatavo ierosinājumu Institūta vadībai par disciplinārsodu vai darba tiesisko attiecību izbeigšanu un/vai zaudējumu piedziņu no atbildīgā zinātniskā darbinieka.
- 7.3. Par citiem labas pētniecības prakses pārkāpumiem (piem., “pašplaģiātisms”<sup>5</sup>, pētniecības rezultātu neizpaušana, pētniecības procesa atkarība<sup>6</sup>, neobjektīvi rezultāti u.c.) Ētikas komisija pieņem lēmumu, ņemot vērā zinātniskā darbinieka atbildību par pieļauto pārkāpumu un samērojot to ar sekām.
- 7.4. Pārkāpumu izvērtēšanas procesā iesaistītās personas ziņo par interešu konflikta neesamību, kas var rasties izmeklēšanas laikā.
- 7.5. Vispārējas procedūras rīcībai labas pētniecības prakses pārkāpumu gadījumā tiek publicētas un vai publiskas Institūtā, lai veidotu izpratni par cēloņsakarībām starp pārkāpumu un sekām.

## 8. Noslēguma jautājumi

- 8.1. Kodekss ir brīvi pieejams visiem Institūta darbiniekiem un sabiedrībai. Tas ir publiski pieejams mājaslapā ([www.kki.lv](http://www.kki.lv)).
- 8.2. Ar Kodeksu tiek iepazīstināti visi Institūta darbinieki.
- 8.3. Ikviens Institūta darbinieks ir tiesīgs iesniegt priekšlikumus Kodeksa grozījumiem un/vai papildinājumiem Ētikas komisijai.
- 8.4. Kodeksa saturu regulāri, bet ne retāk kā reizi gadā pārskata Ētikas komisija un nepieciešamības gadījumā sniedz priekšlikumus Institūta direktoram par Kodeksa grozījumiem un/vai papildinājumiem.
- 8.5. Situācijās, kas nav minētas šajā Kodeksā, darbinieks rīkojas saskaņā ar vispārējām uzvedības normām.

<sup>2</sup> Rezultātu safabricēšana un fiksēšana tādā veidā, it kā tie būtu īsti

<sup>3</sup> Bez pamatojuma veikta pētniecības materiālu, aprīkojuma vai procesu ietekmēšana vai datu vai rezultātu izmaiņšana, neiekļaušana vai slēpšana

<sup>4</sup> Cītu personu darba un ideju izmantošana, nesniedzot pienācīgu norādi uz pirmavotu, tādejādi pārkāpjot autortiesības

<sup>5</sup> Paša autora iepriekšējo publikāciju daļu, tostarp tulkojumu, atkārtota publicēšana, pienācīgi nenorādot atsauci vai sākotnējā darba citātus

<sup>6</sup> Ja zinātniskais darbinieks pieļauj, ka pētījuma finansētājs apdraud pētniecības procesa neatkarību